

Seznam příloh

Příloha č. 1: Osobní rozhovor s filmovým kritikem Janem Follem

Příloha č. 2: Osobní rozhovor s filmovým kritikem Mojmírem Sedláčkem

Příloha č. 3: Osobní rozhovor s režisérem Janem Hřebejkem

Přílohy

Příloha č. 1: Osobní rozhovor s filmovým kritikem Janem Follem

Rozhovor s Janem Follem

„Pamatuji si, že jsem o Formanovi psal koncem roku 1989 ve Scéně. Když šel do kin film Hoří, má panenko napsal jsem recenzi nazvanou O pověsti sboru. Už tehdy jsme zkoušeli tlačit tajné věci. Hráli jsme si s tím, že jsme pašovali do textu různé náznaky. Tam to bylo podle mě hodně čitelné, byť to bylo před revolucí.“

Tak na tom přelomu šel do kin například už i film Valmont, který měl v USA premiéru v roce 1989.

„Valmont tu měl premiéru v kině Blaník za účasti Václava Havla a Miloše Formana. Pamatuji si, jak jsem s nimi seděl. Václav Havel nás tehdy s Formanem seznamoval. Řekl mu, že jsem o něm napsal knížku. Tak jsem mu ji dal, aby ji podepsal. Vzal ji do ruky a trochu s despektem se divil té malé brožurce. Samozřejmě věděl, že jsem to tehdy bral jako výraz... byla to určitá odvaha redaktorů to v roce 1989 něco takového připravit.“

Kdy jste ale začal psát o Formanovi?

„O raném Formanovi jsem samozřejmě nepsal, protože to jsem samozřejmě nepsal. To jsem začal až v polovině sedmdesátých let. Skvělé eseje o něm ale psal Jaroslav Boček. Oproti tomu Liehm je takový užvaněný, vždy to měl víc přes politiku. Byl jakýmsi politickým zastáncem nové vlny, protože byl silně exponovaný. To Boček byl čistě analytik. Dodnes si pamatuji některé jeho postřehy.“

V sedmdesátých letech jsem začal psát statě o Formanovi, myslím, že první jsem napsal Ragtime, který se mi moc nelíbil. Pak mi i někdo zavola, že jsem ideologický slouha režimu, že jsem ten film znectil. Mně se to nikdy nestalo, že by mi anonymně někdo zavola. To muselo být v roce 1981 nebo 82, když šel do kin.

Přitom Ragtime i dnes není tak velebený. Čím to je?

„On moc nadržuje pohromadě. Evidentně to Forman točil kvůli příběhu pianisty a navíc tam jsou hasiči. To ho na tom nejvíce rajcovalo. Zase jeho téma – zneuctění a vzpoura.“

A to je pak výrazné i v dalších filmech.

„Ano. To je velmi jednoduché. Celé Formanovo dílo je o svobodě. Mám dokonce pocit, že v českých filmech to zachycoval z jednoho úhlu – asi jako negativ a pozitiv u filmu. V českých filmech to je zdrcující kritika českých zaprdlých poměrů.

Udělám ale odbočku. Je důležité, že fandí mladým lidem. Víc fandí jim než maminám a strejcům. Je to v Petrovi i v Láskách. Tam je mnohem obludnější matka, když ohledává kufr, než ten Milda, který Andulu svedl. Andula je vlastně nebožátko, chudinka. V Hoří, má panenka to zas jsou holky, které jdou na konkurs. Tam je úžasný mix soucitu a ironie. Myslím, ale že jeho filmy jsou zázračné. To se nedá rozumem vysvětlit.“

Oddělil byste od sebe české a americké filmy?

„To je věčná otázka. Podle mě to otočil do pozitivu, a zatímco v českých filmech je negativ. V amerických filmech ale jsou ti hrdinové – jako McMurphy. Velká Sestra je přitom jasně komunistická strana, ačkoliv to se tehdy říkat nemohlo.“

Však on sám také považuje Přelet za český film.

„To je neuvěřitelná scéna. Je tam jakási štafeta. Billy Bibbit spáchá sebevraždu, protože toho Velká Sestra zmákně, McMurphy ji málem uškrtní, to je trochu i sexuální akt, a pak je lobotomii a pak ho Bromdem definitivně připraví o život. Finišmen štafety je Bromdem, který jednak dokáže to co McMurphy ne. A prorazí si cestu do svobody.

Taky si myslím, že je nejlepší z Formanových filmů, protože je naprosto čistý, geniálně zahrany. Skvělá muzika na skleničky. Je tam skvělý casting. Louis Fletcher byla neznámá herečka, ale je to skvěle zahrané. A kromě toho tam jsou i jiní skvělí herci, jako Danny De Vito, Christopher Lloyd nebo Vincent Schiavelli.“

Ten se pak stal jakýmsi Formanovým maskotem. Byl vidět i v Taking-Off nebo Muži na Měsíci.

„No Muže na Měsíci se nemůžu tak nějak přecíst úplně. Někdo ho má jako skvělý Formanův film, ale mě to je pořád trochu skryté. Pojd'me ale probrat ty filmy.“

Které vám jsou tedy blízké?

„Vlasy. Zase to samé. Vzpoury proti měšťáctví a vojenské mašinérii. Vlasy jsou symbolem svobody, je tam erbovní scéna, kdy Berger tančí na stole, holku svedou

k hippies životu a nakonec je to absolutní obět' pro kamaráda. Závěrečná scéna je dost nádherná, i když demonstrace už je trochu moc patetická. Ze všech čísel mám ale nejradši Black Boys/White Boys.“

To přitom začíná hezkou scénou, ve které je cítit český humor.

„No a už tam je cítit velmi liberální postoj vůči homosexuálům. O tom to je. Ten kluk nechce. A je to na hraně rasové tolerance – nejdřív běloši, že chtějí černý kluky a potom zase černoši chtějí bílý kluky. A zároveň tam je u odvodu komise, která taky mluví o klucích, jak jsou mňam. A je to mistrně natočené a sestříhané. Má to úžasnou energii.“

Pak přišel už zmíněný Ragtime a pak Amadeus.

„Forman všechno podřizoval svým dílům. Mnozí mu měli za zlé, že udělal ústupek režimu. Taky ho zasáhlo, když mu to vytkl nějaký jeho kamarád. Film je svár geniality a průměrnosti. Přitom jsou obě postavy v rozporu sami se sebou. Mozart je nevychovaný, zpupný, neukočívratelný dítě, neumí se chovat, je to provokatér, která na všechno kašle, ale je geniální, boží vnuknutí. A Salieri je upnutý úředník, který mu závidí talent a zároveň ho šokuje, jak se chová. Všechno ostatní jsou ornamenty. Důležité je, že hrdinou filmu je hudba. Nejvíce to je vidět na poslední scéně, přitom ve skutečnosti to tak nebylo, ale to je licence. Co máme dál?“

Pak Forman natočil Valmonta.

„O tom bych moc nemluvil, protože měl tu smůlu, že před tím šel do kin film Nebezpečné známosti. Proč to Formana zajímalo ale? Zase je to vlastně zpupnost vůči nevinnosti. Ale zapadlo to, protože Frearsova adaptace je lepší lépe obsazená. Myslím, že i Forman později přiznal, že se v castingu spletl. Firth byl podle něj špatně vybraný a nevěrohodný.“

Pak si dal Forman pauzu a natočil Larryho Flynta.

„Tak to se už tady normálně premiéroval, dokonce jsme měli speciální projekci na Hradě a přijel i Larry Flynt. Myslím ale, že skutečným hrdinou filmu je advokát, kterého hraje Edward Norton, protože ten to vybojuje. Ten se pere za toho skandalistu a udělá výpověď o svobodě slova. A o tom to je. Flynt je taková pomůcka. Ale jde to na hranu, je to člověk, který furt provokuje a dělá skandály a nasírá konzervativce a mravokárce, ale je to o svobodě slova. Samozřejmě velkou roli hraje i Courtney Love, kterou určitě nebylo lehké obsadit.“

Muže na Měsíci jsme zmínili, že se Vás tolik nedotknul, ale co poslední Formanův film – Goyovy přízraky?

„Ten už je takový polopatický. Goya je mimo politiku, je to umělec a kolem něj se dějou příšerné věci. Je to zajímavé srovnání s Buñuelem, navíc s oběma spolupracoval Jean-Claude Carrière.“

Jak se ale psalo vlastně o Formanovi? Platila nějaká cenzura?

„To bylo automaticky. Žádný vyslovený zákaz nebyl, spíš to byla autocenzura, protože jsme tušili, kam až se může. Ale ve Filmu a době třeba psala Eva Zaoralová. Zásadním médium byla Scéna, kterou vedl Honza Dvořák a ten to otvíral hodně. Scéna vznikla v druhé polovině osmdesátých let a je vidět, jak se to vyvíjí a byla otevřenější, než Film a doba. Samozřejmě se tam nemohlo veřejně napsat jméno Václav Havel. Dál a dál se to uvolňovalo.“

Po revoluci se ale Forman stal trochu žádaným zbožím, ne?

„No samozřejmě nastala taková formanománie, ale je důležité, že přijel do Karlových Varů a pomohl tomuhle znovuzrození. To definitivní znovuzrození samozřejmě nastalo v 94. roce, kdy došlo ke šťastnému spojení Bartoška a Zaoralová, ale Forman přijel už v roce 1990.“

Jak bychom koukali na Formana jen z amerického pohledu?

„To těžko říct.“

Příloha č. 2: Osobní rozhovor s filmovým kritikem Mojmiřem Sedláčkem

Rozhovor s Mojmiřem Sedláčkem

Jak vnímáte Formana jako recenzent zaměřující se na české filmy?

„Vnímám ho jako nejlepšího českého režiséra všech dob. Jako asi dá se říct největší filmařskou osobnost, která napříč žánry a napříč mnoha dekadami 20. století zanechala v tom filmařském světě větší stopu než kterýkoliv jiný Čechoslovák. I z toho důvodu jsem o něm psal bakalářskou práci, protože si jeho práce vážím a všechno, co jsem viděl, tak mě bavilo, a zvláště ty jeho české filmy mám hrozně rád. Přijde mi, že to je

takové ztělesnění nové vlny, což je takový nejzářnější okamžik v našich filmových dějinách?“

Dá se v rámci nové vlny Forman k někomu přirovnat?

„To je samozřejmě takové dost ošemetné, protože přirovnat k někomu Formana a říci, že jsou stejní, je vlastně nemožné. Filmaři v rámci nové vlny se dají rozdělit řadou způsobů a podle toho, jaký si vyberete úhel, tak přiřadíte k dalšímu. Asi nejjednodušší rozdělení se nabízí na realistickou versus poeticko-lyricko-filosofickou část a tam Forman jednoznačně je na straně realistické společně s jeho kolegy Ivanem Passerem a Jaroslavem Papouškem, se kterými i spolupracoval. Zároveň se dá říct, že tam začínala i většina filmařů, kteří se v dalších dílech přesunuli spíše na tu poetickou část jako Věra Chytilová nebo Jaromil Jireš. Takže záleží, jak se na to chceme koukat. Je ale zajímavé, že si Forman udržel svůj styl napříč všemi čtyřmi filmy, které před emigrací natočil. Nechci říct, že se to jeho soupeřníkům nepodařilo, protože to byla jejich svobodná volna svůj styl měnit, ale on si udržel něco, co film za filmem piloval a pak to dospělo k vrcholu u Hoří, má panenka.“

A jaká jsou specifika tvorby Miloše Formana?

„Především je to důraz na všednost. Snaha zaměřit se na něco zcela každodenního, obyčejného. Vlastně je to takové vymezení se oproti kinematografii 50. let, která představovala dělnické hrdiny, kteří se vzeprou kapitalistické moci a společně udělají změnu. Hlavní postava je tam ukázaná v nějakých zlomových okamžicích a ona se k nim musí nějak postavit a vyřeší to a tím se příběh uzavře. Na tuhle klasickou narativní strukturu Forman rezignuje už od začátku a vlastně se snaží psychologii svých postav načrtnout skrz spoustu epizod, které leckdy spolu ani nesouvisí, ale po jednotlivých částech nám pak ukazují, jak se ta postava staví k tomu a čemu a co si o tom myslí. Tím pádem je ten obraz mnohem všednější a bližší nám všem a také komplexnější, protože je nevidíme jen v nějakém extrémním zážitku, ale ve spoustě běžných situací.“

Takže by se dalo říci, že největší nevšedností Formanových filmů je jeho všednost?

„Kdyby měl říci jednu, tak řeknu všednost. Tu snahu sledovat banalitu a to obyčejné. Protože v tom je spousta pravdy, která funguje i po desítkách let. Změnil se režim, mladí lidé se chovají jinak než mladí v 60. letech, ale i díky tomu, že jsou postavy

vykreslené skrz konflikty s rodiči, zmatky v prvních láskách, nejistoty ohledně práce, tedy tématech, které jsou pořád stejné, je to nadčasové i pro dnešního diváka.“

Je tedy Formanova forma stále relevantní?

„Já myslím, že ano. I pokud odhlédneme od toho, že se na to chceme dívat jako lidi, kteří jsou vzdělaní ve filmu a chtějí znát tato důležitá díla, tak i pro běžného diváka je to dodnes zábavná podívaná.“

Myslíte, že by to šlo i dnes natočit stejným stylem?

„Myslím, že ano. Pořád vznikají díla, která se snaží o realistické vykreslení něčeho obyčejného. Koneckonců teď mě napadá, že loni ve Varech získal cenu film Olma Omerzua Všechno bude. Ten sice vypráví o nějaké cestě dvou mladíků, kteří někam, takže to je nestandardní zážitek, ale snaží se právě zaměřit na tu všednost a na obyčejnosti, které je mohou potkat, a snaží se vykreslit, jací jsou. Tenhle přístup tedy rozhodně není mrtvý a spojený jen s nějakou dobou v minulosti. Spousta filmařů se na něj snaží navázat i dnes.“

Má tedy český film nějaké Formanovy následovníky?

„Tím, že to byl náš nejúspěšnější filmař v zahraničí, tak především v 90. letech asi všichni mladí filmaři ho nějak znali a reflektovali jeho dílo. Pokud se zaměříme jen na tu všednost. Tento jeden efekt, tak mě napadá třeba Jízda Jana Svěráka. Tedy podobně jako Všechno bude je to road movie ale opět je tu vykreslena všednost v aktivitách, které nejsou ničím dramatické a zvláštní. Pak třeba i tvorba Saši Gedeona. Především tedy jeho Návrat Idiota, který je vyloženě minimalistický ve vyjádření vztahových propletenců. Jeho odkaz tedy trval dál a řada filmařů si to chtěla vyzkoušet. Minimálně v začátku kariéry, než se člověk dostane k velkým penězům, je to docela levné řešení. Ještě když angažuje mladé lidi nebo neherce. Je to způsob, který v 60. letech tak nějak vznikl, že to Formanovi a ostatním dávalo smysl. Je ale třeba mít nějakou jistotu, že to o čem se vypráví, není jen tlachání o ničem.“

Jakýmsi leitmotivem Formanovy tvorby byl boj jedince proti společnosti. Bylo to akcentované i v rané tvorbě?

„Já bych rozlišil slovo boj a konflikt. Boj jedince je už taková záměrná revolta, kde si člověk uvědomuje nějaké společenské nešvary a snaží se vůči nim omezit, bojovat určitými způsoby. To je typické pak pro filmy jako Přelet nad kukaččím hnízdem nebo

Amadeus. Ale v těch československých filmech se jedná spíše o konflikt, protože to není něco, co by postavy záměrně chtěly. Naopak to jsou většinou mladí lidé, kteří se snaží ve společnosti zorientovat, ale moc se jim to nedaří, protože jsou pasivní, otupělí, nemají na dění vliv, nemá smysl volit, ztrácejí zájem, ale společnost po nich něco chce. Společnost většinou zobrazená těmi maloměšťáckými rodiči, kteří nesouhlasí s tím, aby se děti někde toulaly, a potlačují přirozenou revoltu, která ani nemusí vyvěrat z toho, že by děti měly potíže se socialistickým zřízením. Jenom jsou prostě mladí, a tak rebelují. Rodiče to nechápu a potlačují to a na to se v těch filmech nejvíce naráží. A tam se podařilo vystihnout ducha doby.“

Není to tedy tak výrazné, jako v pozdější americké tvorbě.

„Tam už taky Forman nasál klasický americký narativní styl vyprávění příběhů o nějakých lidech, kteří jsou utiskováni společností, která je nechápe, a oni se musejí vymezit. Tam už to nabývá heroičtějších rysů.“

Ostatně o Taking-Off se říká, že je někde na půl.

„Tam se to lámalo. V Přeletu už bylo znát, že zjevně nasál asi i tím, jak to produkoval Michael Douglas, tak to mělo napojení na Hollywood.“

Je možné, aby se dnes ještě zopakovala československá nová vlna?

„Otázka je, co by se mělo zopakovat. To že je zde silná generace filmařů, kteří společně dokázali tvořit, tak to tady od té doby tak silně nebylo. Ale to se zopakovat dá. Ale v dnešních podmínkách a společenské a politické situaci zatím nežijeme v takových extrémech, vůči kterým se museli vymezovat. Jakkoliv to bylo nepříjemné, tak z tohoto podhoubí něco vznikalo. Dnes tady asi taková síla není. Na druhou stranu my dnes na novou vlnu vzpomínáme jako na zlaté období, ale ono to tehdy z hlediska diváckého zájmu bylo vedlejší. Sbíralo to ceny po mezinárodních festivalech, vyhráli jsme Oscary, ale z hlediska diváků to až na Formanovy filmy a až na dva tři další výstřelky jako Ecce homo Homolka tak většina novovlních filmů diváky moc nezajímala a chodili spíš na veselohry a muzikály. Takže je možné, že třeba v nějaké literární nebo básnické sféře tady už nová vlna je, ale nikdo o tom neví, protože jsme naštvaní, že lidé chodí na komerční filmy jako Účastníci zájezdu a pak my filmoví novináři zehráme, že na Domestika nikdo nepřišel. I tenkrát lidé chtěli chodit na zábavné filmy a náročnější umění je nezajímalo. Reálným odrazem jsou ale zahraniční festivaly, kde současné

filmy moc úspěchů nemají, takže tím bychom mohli říct, že tu druhá nová vlna není. Neviděl bych to ale jako něco neopakovatelného.“

Koneckonců podobné vlny v té době proběhly i jinde ve světě.

„V období šedesátých a sedmdesátých letech se filmovým světem prohnaly vlny, které reflektovaly změny ve společnosti. Takže to spolu taky souvisí. Možná i to, že žijeme v poklidnější době, tak má za důsledek to, že není tolik umělců, kteří by se potřebovali proti něčemu vymezovat.“

Formanovy filmy ale byly i úspěšné. Tím byl odlišný od zbytku.

„Spousta těch filmů nové vlny měla dobré recenze od kritiků. Formanovy filmy taky. I když Hoří, má panenka bylo podle mnohých velmi zlé a antihumanistické, protože nedávalo žádnou naději v napravení společnosti. V zásadě ale recenze byly plus minus pozitivní. Stejně měl úspěch i na festivalech. Jeho motivů jako lidové zábavy a mládež přitom využívala i řada jiných umělců, takže sám nevím.“

Našel tedy zlatou střední cestu?

„Dneska nám to tak přijde. Podařilo se mu trefit, že jeho filmy byly v řadě ohledů zábavné a zároveň sloužily i pro náročnější diváky, takže uspokojil všechny. Říkat ale že to byl mainstream, se mi nepozdává. Z nové vlny se mu ale nejvíce podařilo trefit divácký vkus.“

Který z těchto raných filmů považujete za nejoblíbenější?

„Pro mě je nejlepší a nejoblíbenější Hoří, má panenka. Výpovědní hodnota o společnosti je velká. Černý Petr i Lásky jedné plavovlásky jsou o mladých lidech, kteří se protloukají, nevědí, co dělat. Černý Petr je o něm samotném, v Láskách se už svět hlavní postavy rozšiřuje. V Hoří, má panenka je záběr rozšířen už na celou společnost a kolektivního hrdinu nebo spíše záporáka, kde jsou všichni buď špatní, neschopní nebo podvádějí a nedokáží se postavit za své názory. Je to takové obvinění úplně všech. Je to dost jiný film než ty předchozí. A navíc je pořád velmi aktuální v tom, co se týče podstaty lidství. V tom, jak se lidé chovají v masové společnosti, ve chvílích, kdy si myslí, že jsou pod rouškou masy, za kterou se mohou schovat. To zůstává bez ohledu na režim a dobu.“

V čem je tedy naopak síla Lásek jedné plavovlásky?

„V nich se Formanův styl, který zlehka naťukl u Konkursu a pak využil v Černém Petrovi, tak nějak vypiloval k dokonalosti. A to k takové, že další film musí být o něčem úplně jiném. Protože o mladých lidech už řekl všechno. Využil tam vše, co se naučil o mladých.“

Dá se čistě teoreticky říci, kam by mohla dospět Formanova tvorba, kdyby neodešel do USA?

„Tak pět, deset nebo klidně dvacet let by nemohl natáčet nic jiného než bezzubé televizní adaptace nebo tak. To je představa, kterou nedokázal snést. Spousta režisérů pak do poloviny sedmdesátých let se k ničemu pořádnému nedostala a až pak něco natočili. Reálně pak z této generace měl úspěch například Jiří Menzel s hrabalovskými adaptacemi, kde kritika režimu byla schovaná pod poetikou, že to nebylo nápadné. Chytilová pak točila neproniknutelné filmy, kde vrstva alegorie, poetična a symboliky byla tak silná, že z toho ani diváci ani kritici nemohli snadno najít nějakou satiru.“

Přesto pak pro tuto generaci muselo být obtížné zůstat po revoluci relevantní.

„Napadá mě opět Věra Chytilová, která si tvůrčí drajv dokázala udržet i během 90. let. Například Pasti, pasti, pastičky využily toho, že se mohlo natočit a zobrazit více než dřív. A Dědictví to pak posunulo. Ale u posledních filmů jsem taky nevěděl, co se děje. Ale je pravda, že to pro ně bylo obtížné, už jenom proto, že ti filmaři, kteří se vymezovali v šedesátých letech, tak když v 90. letech měli prostor na reflexi, tak už to taky byli lidé přes 60 a už neměli takovou tvůrčí energii, jako měli tenkrát.“

Jak byste pohlížel na Formanovo americké období?

„Jsem přesvědčen, že bychom ho znali a uznávali i tak, i kdybychom nebyli pyšní na to, že je Čech a udělal kariéru v Hollywoodu. I tím, že byl úspěšný na Oscarech, které tehdy byly konzervativnější. Dnes bychom ho měli na úrovni Briana de Palmy a podobných. Určitě by patřil mezi ty nejlepší.“

Odklon tvorby byl ale znatelný.

„To už je trochu jiný svět. Dokázal mít ale velký tematický rozptyl. Podařilo se mu několikrát vystihnout americkou mentalitu lépe než domácím tvůrcům. Pokaždé to dokázal uchopit jiným žánrem nebo jinou stylizací. Nestal se žádným rutinérem. Je

velký rozdíl oproti Ivanu Passerovi, který točil televizní béčka, na která nemáme z dnešního pohledu nutnost se dívat.“

Příloha č. 3: Osobní rozhovor s režisérem Janem Hřebejkem

Rozhovor s Janem Hřebejkem

V čem je podle vás Miloš Forman výjimečný jako režisér?

„Jeho hlas byl tak mocný, že neumkl ani ve světě. Zním celou řadu teorií, které říkají, že uspěl, protože změnil svůj styl, ale mám pocit, že jeho talent a tvůrčí naturel byl takový, že on svá témata točil pořád, ale točil je v jiném kontextu a pro širší publikum. Tu změnu vyprávění po Taking Off beru jako přechod do jiného jazyka i metaforicky. Přišel jsem do Ameriky, tak mluvím anglicky. Přišel do jiného kinematografického kontextu, tak se do něj řadí.

Někteří intelektuálové se například cítili dotčení vulgarizací Mozartova tématu. Pan profesor Mrázek proto například tvrdil, že zjednodušení a posun v Amadeovi je zpronevěra umělecké pravdě, kterou před tím viděl v Hoří, má panenka nebo v Láskách jedné plavovlásky.“

Ostatně ve všech těch filmech je znát ten motiv boje či konfliktu.

„V Čechách ale podle mého soudu přišel s nějakým originálním stylem. Byl ovlivněn francouzskou novou vlnou a italským neorealismem. Velký zásah na něj měl film Nikdo mě nemá rád. Nic nevznikne tak samo, že i tak originální tvůrci jako Švankmajer navazují na tradici českého surrealismu. Tady si z italské a francouzské kinematografie Češi vzali nějaký klíč, jak vyprávět o generaci. Nechtěli ale vyprávět jazykem svých předchůdců. Ne z nějaké nenávisti, ale nechtěli dělat s herci z Národního divadla. Bavilo je natáčet a hledat nové lidi. Velmi zajímavý pohled na to měl Ferdinand Peroutka, který byl nejprve velmi překvapen a až pak je pochopil s tím, že filmy podle

něj vychází z české vesnické prózy. Forman je podle něj tvrdý a výsměšný až sarkastický vůči lidem. Zároveň tam ale vidí velký humanismus.

Forman si udržel pohled chlapce z dobré rodiny a malého města, který vyrůstá do příšerný doby, ale je obklopen dobrými lidmi. Je to zjitřený pohled chlapce s touhou. Forman je nejvýraznějším představitelem nové vlny, už tady se stal filmovou hvězdou mezinárodního formátu.“

Koneckonců jeho filmy už tady získaly nominaci na Oscara. Takže by se dalo říct, že byl českým Truffautem?

„Samozřejmě není to mainstreamová hvězda, kterou se stal později, kdy se stal tvůrcem americké klasiky typu Přelet nad kukaččím hnízdem. Už tehdy byl ale velkou osobností, která jedná s velkými producenty. Ne každý to ale unese. Forman byl na to ale připraven asi díky jeho předešlému životu. Možná i tím, jak osiřel v deseti letech, tak byl zvyklý na samotu. I v Americe neměl rodinu. Sice bydlel v hotelu Chelsea jako Bob Dylan, Leonard Cohen nebo Janis Joplin, ale tehdy nic neznamenal. Forman tam byl sám a pověst nejlepšího režiséra jeho země mu k ničemu nebyla. Sice byl svobodný, ale neměl prachy. Forman si ale počínal hodně skromně.“

Forman byl přitom úspěšný autor jak u kritiků, tak diváků.

„Forman měl výhodu, že ruku v ruce s uměleckým úspěchem šel i úspěch u diváků. To ho v mnoha ohledech taky chránilo. Cenu Klementa Gottwalda nedostal, protože by šel na ruku komoušům. Běžné lidi ale moc filmy Jana Němce nebo Věry Chytilové nezajímaly. Na vlivné filmy z šedesátých let se moc nechodilo. Nebyla to masově populární věc. I proto si na ně komunisti troufali, ale na Lásky jedné plavovlásky přišlo dva a půl milionů lidí do kina. To už nešlo jen tak praštit přes uši, proto ho začali vyznamenávat. Forman měl respekt jako umělec i tvůrce filmové zábavy. Možná to mělo vliv i na to, jak se o něm psalo. Třeba si pak kritici mohli myslet, že je Němec hlubší a lepší režisér, zatímco Forman je vypravěč. Ale takový on byl. Forman se i v konverzaci mezi lidmi vyjadřoval historkami. Často si ale uvědomoval, že řada jeho životních momentů je šťastná.“

Projevuje se to tedy v jeho amerických filmech?

„No určitě. V každém filmu to právě ty nezapomenutelné scény vítězství outsiderů. To jsou nejslavnější scény filmové kinematografie – když Bromden prohodí okno a

odchází. A je to v každém jeho filmu. I když někdy je to ze zoufalství, jako v Ragtimu. Pak triumf Mozarta nad Salierim. I ve Vlasech se nad tragédií klene vítězství. Takže si myslím, že má obrovskou důvěru v život a sílu jedince. A právě proto si myslím, že se neliší jeho česká větev od americké. Jenom se mění jazyk a výrazové prostředky. Tady musel Ondříček točit s pár lampama, tak si poradil po česku, pak si poradil po americku.“

Přesto v USA nepsal scénáře.

„U všeho se na tom podílel ale. Už se k tomu ale necpal. Vymyslel řadu věcí do Amadea. Autorsky to dost ovlivňoval. Nikdy to nebylo tak, že by mu to jenom přinesli. Určitě do toho mocně zasahoval. Na jeho tvůrčí metodu je dobré svědectví, když Michael Douglas popsal tvorbu Přeletu nad kukaččím hnízdem. Forman přišel na schůzku s knížkou a všechno jim popsal, nečekal na smlouvu a dal karty na stůl. Oni klidně mohli říct, že nápady jsou dobré, a udělají to bez Formana, ale uvěřili jeho vizi a erupci energie.

Například změnil ve Vlasech skladbu „Easy To Be Hard“. To byla revoluční píseň, kterou křičeli herci z forbíny. Forman z ní ale udělal selanku s černoškou a dítětem. Protože Forman hledá příběh. A to ukazuje jeho velikost. Protože ona tam říká, vy bojujete za svět, ale co já? A to je stokrát lepší než lidi na rampě.“

Které jsou Vaše nejoblíbenější Formanovy filmy a proč?

„Tak nejlepší je Přelet nad kukaččím hnízdem a Amadeus. Nejráději ale mám Vlasy. Každý film Miloše Formana, který jsem viděl, s výjimkou Muže na Měsíci, mě nejdříve zklamal. Třeba Lásky jsem viděl v osmdesátých letech a už je předcházela velká pověst. Přelet jsem taky viděl někdy poprvé na špatné VHS kazetě, kde sotva bylo něco vidět a daboval to jeden člověk. Stejně Amadeus, který šel s pověstí osmi Oscarů. Dnes ty filmy ale miluju a několik bude v mé desítce. Muž na Měsíci mě ale sestřelil hned, možná i proto, že ten zase neměl takovou pověst. V každé fázi mého života měl ale Forman statut takového tvůrce.

Amadeus je zase prolnutí Evropy a Ameriky, respektive toho, co je skvělé na Evropě a šikovnosti českých filmařů s americkým mistrovstvím vyprávění. To je výjimečné. Formanovi se povedlo skvělým příběhem prodat klasickou hudbu.“

Je přesto pro vás některá z Formanových etap milejší?

„Hoří, má panenko je pro mě možná jeden ze tří nejlepších československých filmů. Ale objektivně možná bude milejší.“

Dá se k němu někdo přirovnat?

„No u nás je to rozhodně Passer. Měli podobný pohled na svět a jemnost. Forman je razantnější, ale poezie je podobná. Ve světě pak možná Billy Wilder v něčem.“